

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

DAVACI VE YÜRÜTMENİN

DURDURULMASINI İSTEYEN: Doğa Derneği

VEKİLİ : Av. Cem Altıparmak (E-Tebligat)

DAVALI : Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı - ANKARA

VEKİLİ : Murat Yıldız, Hukuk Müşaviri (E-Tebligat)

İSTEMİN KONUSU : 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **4. maddesinin 1. fıkrasının; (b) bendinde** yer alan "..., il müdürlüğü, kaymakamlık **veya** muhtarlık binasında bulunan..." ifadesindeki "**veya**" ibaresinin, (**ş**) bendinin, (**bb**) alt bendinde yer alan "**idari yargı kararları (projenin tamamının yapılmasını etkileyecek şekilde yürütmenin durdurulması/iptali kararı varsa)**" ibaresinin, (**çç**) alt bendinin, **8. maddesinin 4. fıkrasında** yer alan "**duyurulabilir**" ibaresinin, **9. maddesinin 5. fıkrasının ilk, ikinci ve son cümlelerinin, EK-1 listesinin 25. maddesi ile EK-2 listesinin; 1. ve 30. maddelerinin, 45. maddesinin (b) bendinin** (Dava dilekçesinin içeriğinde sadece bu bent yönünden itiraz edildiği görülmüştür.) ve **51. maddesinin iptali ve yürütmesinin durdurulması** istenilmektedir.

DAVACININ İDDİALARI : Davacı tarafından, "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **4. maddesinin 1. fıkrasının; (b) bendinde** yer alan "..., il müdürlüğü, kaymakamlık **veya** muhtarlık binasında bulunan..." ibaresindeki "**veya**" ibaresi yönünden; *projelerin genelde kırsal alanda yapıldığı, burada yaşayanların sadece internette yapılan veya il müdürlüğü ilan ile öğrenmelerinin beklenemeyeceği, dolayısıyla köy/mahalle muhtarlıklarında yapılan ilanın önemli olduğu, ancak düzenleme ile muhtarlıklarda yapılan ilanın zorunlu olmaktan çıkarıldığı, (ş) bendi yönünden; yapılan düzenleme ile halkın tanımı kapsamının daraltıldığı, Anayasada ve Çevre Kanununda yer alan düzenlemelerde "herkes" ibaresine yer verildiği, dolayısıyla bu tanımın hem Anayasaya hem de Çevre Kanununa aykırı olduğu, (bb) alt bendinde* yer alan "**idari yargı kararları (projenin tamamının yapılmasını etkileyecek şekilde yürütmenin durdurulması/iptali kararı varsa)**" ibaresi yönünden; *mücbir sebep olabilmesi için öngörülemeyen, önlenemeyen, karşı konulamayacak olaylar olması gerektiği, hukuka aykırı yapılmış bir proje için hukuk denetiminin mücbir sebep olarak gösterilmesinin de hukuka aykırı olduğu, (çç) alt bendi yönünden; bu planda bahsedilen*

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

*hususların zaten ÇED sürecinin yönetimine ilişkin ÇED Yönetmeliğinin ilgili maddelerinde açıkça düzenlendiği, söz konusu düzenleme ile ayrı bir plan ortaya konulduğu, halkın katılımı ve bilgiye erişimine dair yol yöntemlerin Yönetmelikten ayrı içeriği belirsiz bir plana göre yapıldığı, bunun belirlilik ve hukuki güvenlik ilkelerine aykırı olduğu, 8. maddesinin 4. fıkrasında yer alan "duyurulabilir" ibaresi yönünden; söz konusu ibarenin belirsizlik içerdiği, düzenleme ile idareye takdir hakkı tanıdığı, 9. maddesinin 5. fıkrasının ilk, ikinci ve son cümleleri yönünden; paydaş katılım planının(PKP) yetki devri anlamına geldiği, halk tanımının sınırlandırıldığı hususu dikkate alındığında, PKP ile halkın katılım hakkının sınırlandırıldığı, halk adına bu toplantılara kimin katılıp katılmayacağını, kiminle iletişim kurulacağını belirleme yetkisinin yetkilendirilmiş kuruluşa bırakıldığı, PKP'nin ÇED raporunu bizzat hazırlayan şirketler tarafından yapılmasının hukuki güvenlik ilkesine aykırı olacağı, projeden kimin etkileneceğine karar vereceği, halkın katılım hakkının tehdit altında olduğu, **EK-1 listesinin 25.** maddesi yönünden; kırma, eleme, yıkama ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesislerle ilgili projelere mülga ÇED Yönetmeliğinin Ek-1 listesinde yer verildiği halde, dava konusu Yönetmelikte yer verilmemesi suretiyle eksik düzenleme yapıldığı, **EK-2 listesinin 1.** maddesi yönünden; mülga Yönetmelikte yer alan 50 ton/gün alt sınırının kaldırılması ile 500 ton/gün eşik değerinin altında kalan projelerin ÇED kapsamı dışında bırakıldığı, **EK-2 listesinin 30.** maddesi yönünden; nesnel bir gerekçeye yer verilmeksizin eşik değerinin yükseltildiği, **EK-2 listesinin 45.** maddesinin (b) bendi yönünden; mülga Yönetmelikte 5000 m3 ve/veya 250.000 m2 olarak eşik değer bakımından iki farklı kriter öngörüldüğü, ancak dava konusu Yönetmelikte eşik değer olan m2 kriterinin kaldırılıp, sadece m3 kriterinin bırakılmasının ve m3 kriteri bakımından da eşik değerinin yükseltilmesinin hiçbir bilimsel dayanağının olmadığı, **EK-2 listesinin 51.** maddesi yönünden; mülga Yönetmelikte yer alan 10.000 m3/gün alt sınırının dava konusu Yönetmelikte kaldırıldığı ve eşik değerinin 30.000 m3/gün olarak yükseltilerek bu değerinin altında kalan projelerin ÇED kapsamı dışına çıkarıldığı ileri sürülmektedir.*

DAVALININ SAVUNMASI : Davalı idare tarafından, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 4. maddesinin 1. fıkrasının; (b) bendinde yer alan "..., il müdürlüğü, kaymakamlık veya muhtarlık binasında bulunan..." ibaresindeki "veya" ibaresi yönünden; valilik yerine çevre şehircilik il müdürlüğü yazıldığı, her köyde köy odası bulunmadığından bu ibarenin çıkarıldığı, yapılan lokal değişikliğin halkın katılımını kısıtlayıcı unsurlar içermediği, (ş) bendi yönünden; Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre halkın, gerçek kişiler için kullanılan bir

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

terim olduğu, odaların, tüzel kişilerin ÇED sürecinin dışına çıkarılması veya halkın görüşlerini belirtilmesi aşamasında görüş vermesinin engellendiği anlamına gelmediği, tüzel kişilerin yazılı görüş iletmesi veya toplantılarda görüş ifade etmesini engelleyici bir düzenlemenin olmadığı, **(bb)** alt bendinde yer alan "**idari yargı kararları (projenin tamamının yapılmasını etkileyecek şekilde yürütmenin durdurulması/iptali kararı varsa)**" ibaresi yönünden; bu düzenlemenin amacının yargı kararı gereği İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesi uyarınca faaliyetin yapılmasının mümkün olmadığı ancak sonrasında yürütmenin durdurulması kararının kalkması veya davanın esastan reddi gibi durumlarda Mahkeme aşamasında geçen sürenin belgenin geçerlilik süresine eklenmesinin mümkün olabilmesi amacıyla mücbir sebep tanımında yer verildiği, **(çç)** alt bendi yönünden; bu düzenlemenin, AB normlarında da yer alan sosyal etki değerlendirme çalışmalarının temelini oluşturduğu, gerek proje alanında yaşayan halkın, gerekse görüşü alınan tarafların paydaş olduğu, ÇED sürecinin çok taraflı bir süreç olduğu, paydaş katılım planına ilişkin düzenlemenin, bu süreçte kurumlara, raporu hazırlayan müşavirlik firmasına, yatırımcıya, halka yükümlülüklerini hatırlamak ve sorumluluk sınırlılarının belirlenmesi amacıyla yapıldığı, **8.** maddesinin **4.** fıkrasında yer alan "**duyurulabilir**" ibaresi yönünden; birçok yöntemle bilgilendirmenin yapılacağı, halkın sürecin başlatılması ile ilgili bilgilendirmenin daha net olarak tanımlandığı, ancak düzenlemenin bilgilendirme hakkını kısıtlayıcı bir özellik taşımadığı, duyuru yöntemi olarak sadece internetin seçilmediği, halkın katılımının sağlanmasına yönelik yöntemlerin seçildiği, **9.** maddesinin **5.** fıkrasının ilk, ikinci ve son cümleleri yönünden; halkın bilgilendirilmesi ve sürece katılımının ÇED sürecinde birçok mekanizma ile sağlandığı, halkın görüş ve önerilerinin alındığı, PKP'nin amacının raporu hazırlayan firmaya, yatırımcıya, halka yükümlülüklerini anlatmak, sorumluluklarının sınırlarını belirlemek olduğu, **EK-1 listesinin 25.** maddesi yönünden; söz konusu projelerin çoğunlukla madencilik projeleri ile entegre proje olarak yapıldığı ve birlikte başvurulduğu, madencilik projesi sonrasında münferit olarak kırma, eleme, yıkama vb. tesislerle ilgili projelerin yapılmasının planlandığı ve bu projelerin çevresel etkilerinin sadece toz ve gürültü olduğu olduğu ve konuya ilişkin Genelge gereği kapalı ortam içerisinde çalışmalarının istenildiği, gerek görülürse zaten "**ÇED Gereklidir**" kararının verileceği, **EK-2 listesinin 1.** maddesi yönünden; Ek-1 listesinin 1. maddesinin (b) bendinde yer alan düzenlemenin mülga ÇED Yönetmeliğinde de aynı şekilde yer aldığı, Ek-2 listesinin 1. maddesinde ise 50 ton/gün alt sınırının Yönetmelikten çıkarılmasının amaçlanmadığı, Resmi Gazetede yayımlanma öncesi dizgide sehven kaldırıldığı, uygulamada 50 ton/gün alt sınırına dikkat edildiği, **EK-2 listesinin 30.** maddesi yönünden;

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

*toplulu konut projelerinin çevresel etkilerinin bir sanayi tesisi, atık bertaraf tesisi, veya maden ocağının çevresel etkilerine göre daha sınırlı olduğu, alınması gerekli tedbirlerin, bertarafın, yönetimin daha kolay olması sebebiyle EK-1 sürecinde yer verilmediği, ayrıca Ek-2 listesinde yer alan projenin eşik değerinin yükseltilmesinin nedeninin, ülkemizin aktif fay hatları üzerinde yer alması nedeniyle güvenli sağlıklı konutların üretilmesinin ivedilikle yapılmasının gerekli olması, **EK-2 listesinin 45. maddesinin (b) bendi** yönünden; mülga Yönetmelikte mermer ocaklarının alandan bağımsız olarak üretime göre değerlendirildiği, yapılan düzenleme ile mermer faaliyetlerinin diğer madencilik faaliyetlerinden ayrı tutulmayarak Yönetmeliğin Ek-1 listesinin 25. maddesi kapsamında değerlendirildiği, bu maddede yer alan projelerin sadece sayalama tesislerine ilişkin değer olduğu, **EK-2 listesinin 51. maddesi** yönünden; *atık su arıtma tesislerinin çevreci yatırımlar olduğu, kapasitesi ne olursa olsun nihai hedefin kirlenmiş suların arıtılmasına yönelik olduğu, TÜİK verilerine göre 50.000 m³/gün kapasitesine sahip ilçe sayısının azaldığı, köy/belde statüsüne dönüştüğü, müsilağ dikkate alındığında, atık su arıtma tesislerinin ivedilikle devreye alınması gerektiği, söz konusu projelerin AB ÇED müktesabatında dahi yer almadığı, nüfus değişimleri, çevresel koşullar dikkate alınarak eşik değerini yeniden düzenlendiği, belirtilerek dava konusu düzenlemelerde hukuka aykırılık bulunmadığı savunulmaktadır.**

DANIŞTAY TETKİK HAKİMİ NAGİHAN PINAR KUMCU'NUN DÜŞÜNCESİ : 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 6352 sayılı Kanun ile değişik 27. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşulların birlikte bulunmaması nedeniyle 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin 4. maddesinin 1. fıkrasının; **(bb)** alt bendinde yer alan "**idari yargı kararları (projenin tamamının yapılmasını etkileyecek şekilde yürütmenin durdurulması/iptali kararı varsa)**" ibaresi, **(çç)** alt bendi, 9. maddesinin 5. fıkrasının ilk, ikinci ve son cümleleri, **EK-2 listesinin 51. maddesi** yönünden **yürütmenin durdurulması isteminin reddine**; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 6352 sayılı Kanun ile değişik 27. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşulların birlikte gerçekleşmesi nedeniyle **29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin; 4. maddesinin 1. fıkrasının; (b) bendinde yer alan "..., il müdürlüğü, kaymakamlık veya muhtarlık binasında bulunan..." ifadesindeki "veya" ibaresinin, (ş) bendinin, 8. maddesinin 4. fıkrasında yer alan "duyurulabilir" ibaresinin, (Kırma, eleme, yıkama ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesislere yönelik projeler bakımından) **eksik düzenleme****

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

nedeniyle Ek-1 listesinin 25. maddesinin, Ek-2 listesinin 1. ve 30. maddeleri ile 45. maddesinin (b) bendinin ise yürütmesinin durdurulmasına karar verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Danıştay Altıncı Dairesince, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma için verilen süre geçtikten sonra incelenmesine karar verilen yürütmenin durdurulması istemi, savunmanın geldiği görülmekle, Tetkik Hakiminin açıklamaları dinlendikten ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesi uyarınca dosyadaki belgeler incelendikten sonra işin gereği görüşüldü:

İNCELEME VE GEREKÇE :

MADDİ OLAY :

2872 sayılı Çevre Kanununun 10. maddesinde dayanılarak Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği hazırlanmış ve 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş, aynı Yönetmeliğin 29. maddesi ile 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Bakılan dava, 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin 4. maddesinin 1. fıkrasının; (b) bendinde yer alan "..., il müdürlüğü, kaymakamlık veya muhtarlık binasında bulunan..." ifadesindeki "veya" ibaresinin, (ş) bendinin, (bb) alt bendinde yer alan "idari yargı kararları (projenin tamamının yapılmasını etkileyecek şekilde yürütmenin durdurulması/iptali kararı varsa)" ibaresinin, (çç) alt bendinin, 8. maddesinin 4. fıkrasında yer alan "duyurulabilir" ibaresinin, 9. maddesinin 5. fıkrasının ilk, ikinci ve son cümlelerinin, EK-1 listesinin 25. maddesi ile EK-2 listesinin; 1. ve 30. maddelerinin, 45. maddesinin (b) bendinin ve 51. maddesinin iptali istemiyle açılmıştır.

İLGİLİ MEVZUAT:

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56. maddesinde; "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler." hükmüne yer verilmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanununun 1. maddesinde; "Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır." hükmü, **2. maddesinde; "Çevre korunması:** Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü, **Sürdürülebilir çevre:** Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi sürecini, **Sürdürülebilir kalkınma:** Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi, **Çevresel etki değerlendirmesi:** Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları, ifade eder" hükmü, **3. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendinde;** Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür." hükmü, **10. maddesinde;** "Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. (İptal üçüncü fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 15/1/2009 tarihli ve E:2006/99, K:2009/9 sayılı Kararı ile) **Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.**" hükmü, 30. maddesinde; "Çevreyi kirlüten veya bozan bir faaliyetten zarar gören veya haberdar olan herkes ilgili mercilere başvurarak faaliyetle ilgili gerekli önlemlerin alınmasını veya faaliyetin durdurulmasını isteyebilir. **Herkes, 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında çevreye ilişkin**

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

bilgilere ulaşma hakkına sahiptir. Ancak, açıklanması halinde üreme alanları, nadir türler gibi çevresel değerlere zarar verecek bilgilere ilişkin talepler de bu Kanun kapsamında reddedilebilir." hükmü yer almıştır.

2872 sayılı Çevre Kanununun 10. maddesinde dayanılarak hazırlanan ve 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren dava konusu "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin "**Tanımlar**" başlıklı **4. maddesinde**; "(1) Bu Yönetmelikte geçen **b) Askıda ilan**: Gerçekleştirilmesi planlanan projenin ÇED süreci hakkında, projeden etkilenecek veya etkilenmesi muhtemel halkın yaşadığı yer/yerlerde, il müdürlüğü, kaymakamlık veya muhtarlık binasında bulunan askı ilan yerlerinde yapılan yazılı duyuruyu, ... **ş) Halk**: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile Türkiye'de ikamet eden yabancıları, ... **bb) Mücbir sebep**: ÇED Olumlu/ÇED Gerekli Değildir kararı verilmiş olan projeler için bu Yönetmelikte tanımlanmış olan karar geçerlik süresi içerisinde yatırıma başlanılmasına doğrudan engel teşkil edecek; doğal afet, olağanüstü hal, idari yargı kararları (projenin tamamının yapılmasını etkileyecek şekilde yürütmenin durdurulması/iptal kararı varsa) gibi dıştan gelen fiili bir durumu, ... **çç) Paydaş katılım planı**: Planlanan projenin tüm aşamalarında, projeden etkilenebilecek veya projeyi etkileyebilecek ya da proje ile ilgisi olabilecek tüzel/gerçek kişilerle (paydaşlarla) ne şekilde, hangi yöntemler ve araçlar kullanılarak iletişim kurulacağı ve bilgilendirme yapılacağı açıkladığı planı, ... ifade eder." tanımlarına, "**Çevresel etki değerlendirme sürecinin başlatılması ve komisyonun kuruluşu**" başlıklı **8. maddesinde**; "... (3) İnceleme sonucunda, başvuru dosyasının Ek-3'te yer alan genel formata uygun hazırlandığına karar verilmesi halinde, Bakanlık tarafından başvuru dosyasındaki bilgiler dikkate alınarak, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile Bakanlık yetkililerinden oluşan bir Komisyon kurulur. ÇED süreci içerisinde gerek görülmesi halinde komisyona üye eklenebilir veya çıkarılabilir. (4) Proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığı, ÇED sürecinin başladığı, ÇED başvuru dosyasının halkın görüşüne açıldığı ve ÇED süreci tamamlanana kadar projeye ilişkin görüş ve önerilerin il müdürlüğüne veya Bakanlığa verilebileceğine dair duyuru, Bakanlık ve il müdürlüğü internet sayfasında ilan edilir. Ayrıca askıda ilan, anons ve benzeri şekilde de halka duyurulabilir. ..." kuralına, "**Halkın bilgilendirilmesi ve sürece katılımı toplantısı**" başlıklı **9. maddesinin 5. fıkrasında**; "Halkı, proje ve etkileri hakkında bilgilendirmek, halkın projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlar tarafından paydaş katılım planı (PKP) hazırlanır. Hazırlanan paydaş katılım planı ÇED başvuru dosyası ekinde sunulur. Bakanlık gerekli gördüğü durumlarda, yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlardan halkın

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

bilgilendirilmesine yönelik olarak ÇED süreci boyunca; bilgilendirici broşür dağıtılması, anket, seminer gibi çalışmalar yapılması veya proje ile ilgili internet sitesi hazırlanarak bilgi paylaşılması gibi ilave çalışmalar yapmasını da isteyebilir. Ayrıca Bakanlık tarafından talep edilmesi halinde ÇED süreci içerisinde bu plan güncellenir." kuralına, "**ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ UYGULANACAK PROJELER LİSTESİ**" başlıklı Ek-1 listesinin **25. maddesinde**; "Madencilik projeleri; a) 25 hektar ve üzeri arazi yüzeyinde (Kazı ve döküm alanı dâhil) planlanan açık işletmeler, b) Fiziksel yöntemler hariç, cevher zenginleştirme tesisleri ve/veya bu zenginleştirme tesislerine ilişkin atık tesisleri," kuralına, "**ÇEVRESEL ETKİLERİ ÖN İNCELEME VE DEĞERLENDİRMEYE TABİ PROJELER**" başlıklı Ek-2 listesinin; **1. maddesinde**; "500 ton/gün taş kömürü ve bitümlü maddelerin gazlaştırılması ve sıvılaştırılması projeleri," kuralına, **30. maddesinde**; "Konut projeleri (300 konut ve üzeri)," kuralına, **45. maddesinde**; "Madencilik projeleri; ... **b)** 10.000 m³/yıl ve üzeri kapasiteli blok mermer ve dekoratif taşların kesme, işleme ve sayalama tesisleri, **c)** Karbondioksit, metan gazı ve diğer gazların çıkartılması, ... " kuralına, **51. maddesinde**; "Kapasitesi 30.000 m³/gün ve üzeri olan atık su arıtma tesisleri," kuralına yer verilmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME:

1- 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **4. maddesinin 1. fıkrasının; (ş) bendi, (bb) alt bendinde** yer alan "**idari yargı kararları (projenin tamamının yapılmasını etkileyecek şekilde yürütmenin durdurulması/iptali kararı varsa)**" ibaresi, **(çç) alt bendi, 9. maddesinin 5. fıkrasının ilk, ikinci ve son cümleleri, EK-2 listesinin; 30. ve 51. maddeleri** yönünden;

Dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin birlikte incelenmesinden; anılan maddelerin yürütmesinin durdurulmasına karar verilebilmesi için 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. maddesinde öngörülen koşulların bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

2- 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde** yer alan "**..., il müdürlüğü, kaymakamlık veya muhtarlık binasında bulunan...**" ifadesindeki "**veya**" ibaresi yönünden;

Mülga 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı **4. maddesinde**; "(1) Bu Yönetmelikte geçen; ... **y) Askıda ilan:** Gerçekleştirilmesi planlanan projenin ÇED süreci

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

hakkında, projeden etkilenecek veya etkilenmesi muhtemel halkın yaşadığı yer/yerlerde, **valilik, kaymakamlık ve muhtarlık binasında veya köy odasında** bulunan askı ilan yerlerinde yapılan yazılı duyuruyu,... ifade eder." olarak tanımlanmıştır.

Dava konusu Yönetmeliğin anılan maddesinde ise **askıda ilan**, gerçekleştirilmesi planlanan projenin ÇED süreci hakkında, projeden etkilenecek veya etkilenmesi muhtemel halkın yaşadığı yer/yerlerde, **il müdürlüğü, kaymakamlık veya muhtarlık binasında** bulunan askı ilan yerlerinde yapılan yazılı duyuru olarak tanımlanmıştır.

Davacı tarafından, daha önceki Yönetmeliklerde bilgilendirme ve duyuruların internette yayım, anons ve askıda ilan olmak üzere üç yöntemin kullanıldığı, mülga Yönetmeliklerde bu yöntemlerden birinin diğerine tercih edilir olmadığı, yöntemlerin eş zamanlı kullanıldığı, ancak iptali istenilen düzenleme ile muhtarlıklarda yapılacak askıda ilanın diğer duyuru yöntemleri ile birlikte tüketilmesi zorunlu bir yol olmaktan çıkarıldığı, oysaki projelerin genelde kırsal alanda yapıldığı, burada yaşayanların sadece internette yapılan ilan veya il müdürlüğü ilanı ile öğrenmelerinin beklenemeyeceği, dolayısıyla köy/mahalle muhtarlıklarında yapılan ilanın önemli olduğu iddialarıyla ibarenin iptali istenilmiştir.

Davalı idare tarafından, Valilik ibaresi yerine il müdürlüğü yazıldığı, her köyde köy odası bulunmadığından bu ibarenin çıkarıldığı, yapılan lokal değişikliğin halkın katılımını kısıtlayıcı unsurlar içermediği savunulmaktadır.

Anayasanın 56. maddesi gereği çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak çevre kirlenmesini önlemek Devletin olduğu kadar vatandaşın da ödevidir. Bu husus, 2872 sayılı Çevre Kanununun "İlkeler" başlıklı 3. maddesinde yer alan; başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkesin, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olduğu, bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlü oldukları yönündeki düzenleme ile de vurgulanmıştır. Dolayısıyla projeler bakımından, herkesin, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi hususunda yükümlülüklerini yerine getirebilmesi, öncelikle yapılması planlanan projelerden haberdar olmasına bağlıdır. Bu nedenle, ÇED Yönetmeliğinde ÇED sürecinin başlangıcından sonuna kadar halkın proje hakkında bilgilendirilmesine, projeye ilişkin görüş ve önerilerini sunabilmesine, başka bir deyişle, halkın sürece katılımına yönelik kurallar öngörülmüştür.

Yasal düzenlemelere bakıldığında, çevrenin korunması hak olduğu kadar ödev de olup, halkın bu konudaki ödevlerini yerine getirebilmesi için sürece etkin bir şekilde katılması

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

esastır. Mülga ÇED Yönetmeliğinde askıda ilanın; valilik, kaymakamlık ve muhtarlık binasında veya köy odasında yapılacağıın düzenlendiği dikkate alındığında, "veya" ibaresiyle idareye askıda ilan hususunda muhtarlık ile köy binası arasında takdir hakkının tanındığı görülmüştür. Nitekim bu düzenlemenin iptali istemiyle Danıştay Ondördüncü Dairesinin E:2016/3233 sayılı dosyasında açılan davada, Dairenin 18/04/2018 tarih ve E:2016/3233, K:2018/2860 sayılı kararıyla davanın reddine karar verilmiş, bu kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 24/04/2019 tarih ve E:2018/3565, K:2019/1958 sayılı kararıyla kararda belirtilen gerekçe ile onanmasına karar verilmiştir.

Davalı idare tarafından her ne kadar, tüm köylerde köy odası bulunmadığından bu ibarenin çıkarıldığı belirtilmiş ise de, dava konusu düzenlemede sadece köy odası ibaresinin çıkartılmadığı, aynı zamanda (ikinci) "veya" ibaresinin kullanım yeri değiştirilerek idareye kaymakamlık ile muhtarlık binası arasında askıda ilan hususunda takdir hakkı tanındığı anlaşılmıştır. Oysaki projelerin özellikle kırsal bölgelerde yapıldığı dikkate alındığında, burada yaşayanların yaşam koşulları itibarıyla sadece internette ve il müdürlüğünde yapılan bir ilanla projeden haberdar olmasını beklemenin gerçekçi olmadığı, dolayısıyla halkın ÇED sürecine etkin bir şekilde katılımının sağlanması amacıyla askıda ilanının hem valilik, kaymakamlık hem de muhtarlık binasında yapılması gerektiği, dava konusu düzenlemenin ise bu haliyle çevrenin korunması, sürdürülebilir çevre ve katılım ilkeleri ile kamu yararı ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu itibarla, "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde yer alan (ikinci) "veya" ibaresinde** hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

3- Yönetmeliğin 8. maddesinin 4. fıkrasında yer alan "duyurulabilir" ibaresi yönünden;

Mülga 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **8. maddesinin 5. fıkrasında**; "Proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığını, ÇED sürecinin başladığını, ÇED Başvuru Dosyasının halkın görüşüne açıldığını ve ÇED süreci tamamlanana kadar projeye ilişkin görüş ve önerilerin Valiliğe veya Bakanlığa verilebileceği Bakanlık ve Valilik tarafından anons, askıda ilan, internet vb. şekilde halka duyurulur." kuralı yer almıştır.

Dava konusu Yönetmeliğin anılan maddesinin iptali istenilen fıkrasında ise proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığına, ÇED sürecinin başladığına, ÇED başvuru dosyasının

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

halkın görüşüne açıldığına ve ÇED süreci tamamlanana kadar projeye ilişkin görüş ve önerilerin il müdürlüğüne veya Bakanlığa verilebileceğine dair duyurunun, Bakanlık ve il müdürlüğü internet sayfasında ilan edileceği, ayrıca askıda ilan, anons ve benzeri şekilde de halka duyurulabileceği düzenlenmiştir.

Davacı tarafından, "duyurulabilir" ibaresinin belirsizlik yarattığı, uygulamada keyfiliğe yol açacağı belirtilerek ibarenin iptali istenilmiştir.

Davalı idare tarafından, ÇED sürecinin başlatıldığına yönelik ilanın internet sayfasından verileceği, ayrıca askıda ilan veya anons yoluyla da duyurulabileceği hususunun eklendiği, böylece ÇED sürecinin başlatılması ile ilgili olarak bilgilendirmenin daha net olarak tanımlanmasını sağlandığı, ayrıca yapılan ilanlar ile halkın sürece katılımının amaçlandığı, günümüzde birçok kurumun ilanlarını internette yayımladığı, dolayısıyla dava konusu düzenlemede sadece internette ilan seçilmediği, ilave bilgi alma argümanlarının eklendiği belirtilerek, iptali istenilen ibarenin hukuka uygun olduğu savunulmaktadır.

Proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığına, ÇED sürecinin başladığına, ÇED başvuru dosyasının halkın görüşüne açıldığına, projeye ilişkin görüş ve önerilerin il müdürlüğüne veya Bakanlığa verilebileceğine dair duyurunun yöntemine bakıldığında, mülga Yönetmelikle dava konusu Yönetmelik arasında farklılık bulunmaktadır. Nitekim mülga Yönetmelikte söz konusu ilan anons, askıda ilan, internet vb. şekilde halka duyurulur iken, dava konusu Yönetmelikte internette duyurulması zorunlu tutulmakla birlikte, askıda ilan, anons gibi diğer yöntemler yönünden "duyurulabilir" ibaresi ile idareye bu konuda ihtiyari hareket etme imkanı tanınmıştır. Örneğin, Yönetmeliğin 11. maddesinin 3. fıkrasında; ÇED raporunun, halkın görüşüne açıldığının internette ilan edileceğinin ve ayrıca askıda ilan veya anons yoluyla da duyurulacağına düzenlenmesi ile her iki yöntem bakımından zorunluluk getirildiği, ancak iptali istenilen kuralda halkın katılımının sağlanmasını temin edecek bir düzenlemenin yer almadığı görülmüştür. Oysaki ÇED sürecinin şeffaf yürütülebilmesi ve çevre hukukunun temel ilkelerinden olan katılım ilkesinin tam olarak sağlanabilmesi amacıyla projeye ilgili başvuru yapılmasından itibaren tüm sürecin, Yönetmeliğin ilanla ilgili diğer maddelerinde olduğu gibi, hem internette hem de anons veya askıda ilan ile duyurulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bu itibarla, "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **8. maddesinin 4. fıkrasında yer alan ilan yöntemiyle ilgili idareye takdir yetkisi veren "duyurulabilir" ibaresinde** hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

4- Yönetmeliğin Ek-1 listesinin 25. maddesi yönünden;

Mülga Yönetmeliğin 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **Ek-1 listesinin 27. maddesinin (ç) bendinde**; "**400.000 ton/yıl ve üzeri kırma, eleme, yıkama ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesisler.**" kuralına, **Ek-2 listesinin 49. maddesinin (d) bendinde**; "Kırma, eleme, yıkama ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesisler, (Ek-1 listesinde yer almayanlar)" kuralı yer almıştır.

Dava konusu Yönetmelikte ise söz konusu proje sadece Yönetmeliğin Ek-2 listesinin 45. maddesinin (e) bendinde; "Kırma, eleme, yıkama, kurutma ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesisler," olarak düzenlenmiştir.

Davacı tarafından, kırma-eleme tesislerinin maden projelerinin ayrılmaz bir parçası olduğu, maden sahası içerisinde bulunan kırma, eleme, yıkama ve cevher hazırlama tesislerinin yoğun toz oluşumu nedeniyle hava, su ve toprak kirliliğine neden olduğu, bu kirliliğin boyutunun ÇED raporu ile değerlendirilmesi gerektiği, ancak söz konusu maddede bu tür projelere yer verilmemesi ile kirliliğin boyutu ve alınacak önlemlerin ÇED raporu ile değerlendirme imkanının kalmadığı, bu projelerin madencilik projelerinden ayrı düşünülmemeyeceği, bu haliyle düzenlemenin Anayasa ve Çevre Kanununa aykırı olduğu belirtilerek, Yönetmeliğin Ek-1 listesinin 25. maddesinin bu bakımdan eksik düzenlendiği iddialarıyla iptali istenilmektedir.

Davalı idare tarafından, madencilik projelerinin neredeyse tamamında ocak faaliyetleri ile kırma, eleme, yıkama vb. tesisleri dahil olmak üzere entegre başvuru yapıldığı, münferit olarak sonradan sadece kırma, eleme, yıkama vb. tesis projesi ile ilgili başvuru yapıldığı, bu projelerin de çevresel etkilerinin toz ve gürültü olduğu, Bakanlığın Genelgesi gereği bu tür projelerin kapalı ortam içerisinde yapılması istenildiğinden, Yönetmeliğin Ek-1 listesinde yer verilmediği, zaten proje bazlı olarak daha detaylı çevresel etkilere neden olacağının tespiti halinde "ÇED Gereklidir" kararı verilebileceği savunulmuştur.

Bakanlığın internet sayfasında yer alan "Madencilik Faaliyetleri İle İlgili ÇED Süreçlerinde ve Görüş Taleplerinde Uygulanacak Usul ve Esaslar"ın 15. maddesinde kırma-eleme tesisleri için hazırlanan ÇED raporu ve/veya proje tanıtım dosyalarında, tesisteki toz kaynağı olan her bir ünitenin (bunker, kırıcılar, elekler, bantlar) kapalı ortam içerisine alınması ile kapalı ortam içerisine alınan ünitelere toz indirgeme sisteminin (torbalı filtre/pulvarize) kurulmasının taahhüt ettirilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Mülga 1993, 1997, 2003 tarihli ÇED Yönetmelikleri incelendiğinde, söz konusu

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

projelerin Yönetmeliklerin Ek-1 listelerinde yer almadığı, mülga 2008, 2013, 2014 tarihli ÇED Yönetmeliklerinde bu projelere Yönetmeliklerin hem Ek-1 listesinde hem de Ek-2 listesinde yer verildiği, dava konusu Yönetmelikte ise söz konusu projelerin Ek-1 listesinden çıkarıldığı görülmüştür. Davalı idare tarafından, her ne kadar Bakanlığın Genelgesi gereği bu tür projelerin yapılmasının, ünitelerin kapalı ortam içerisine alınmasına yönelik taahhüdün verilmesi koşuluyla uygun görülmesi nedeniyle kırma-eleme-kurutma-yıkama-cevher hazırlama projelerinin Ek-1 listesinden çıkarıldığı belirtilmiş ise de, bu tür projelerin toz ve gürültü olmak üzere en önemli iki tür çevresel etkisi olup, Bakanlığın konuya ilişkin "usul ve esasları" incelendiğinde, projelerin içindeki ünitelerin kapalı ortam içerisine alınmasının, tozumanın önüne geçilmesi amacıyla istenildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla ünitelerin kapalı ortam içine alınmasının, gürültünün de bertaraf edileceği anlamına gelmeyeceğinin kabulü gerekmektedir. Kaldı ki, kırma-eleme tesisleriyle ilgili verilen ÇED kararlarının iptali istemiyle açılan davalarda, hükme esas alınan bilirkişi raporlarının bir kısmında, ünitelerin kapalı ortam içerisine alınması durumunda dahi tozumanın tamamen engellenemediğine yönelik görüş ve tespitlerin de bulunduğu bilinmektedir.

Davalı idare tarafından, dava konusu düzenleme ile bu projelere Yönetmeliğin Ek-2 listesinde yer verilse dahi, gerekli görülürse zaten "ÇED Gereklidir" kararının verildiği ileri sürülmüş ise de, dava konusu düzenleme dikkate alınarak yetki devrine ilişkin Genelge gereği başvuruların, çevre, şehircilik ve iklim değişikliği il müdürlüklerine yapılacağı, ancak her müdürlüğün aynı kapasitede olmasına rağmen, bu projeleri farklı değerlendirmeye tabi tutabileceğinin, örneğin, bir il müdürlüğünce 400.000 ton/yıl kapasiteli kırma-eleme tesisi projesiyle ilgili "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilebilecek iken, bir başka il müdürlüğünce aynı kapasitedeki proje için "ÇED Gereklidir" kararı verilebileceğinin, dolayısıyla bu düzenlemenin idarenin farklı uygulamalarına da yol açabileceğinin kabulü gerekmektedir.

ÇED Yönetmeliklerinin sürecine bakıldığında, yakın tarihli ÇED Yönetmeliklerinde bu projelere, Yönetmeliklerin hem Ek-1 listesinde hem de Ek-2 listesinde yer verildiği dikkate alındığında (ki bu olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir), dava konusu düzenleme ile ÇED Yönetmeliğinin ülkemizdeki ilk uygulamalarında olduğu gibi, kırma-eleme-kurutma-yıkama-cevher hazırlama projelerine Yönetmeliğin Ek-1 listesinde yer verilmemesinin, çevreye olan etkilerinin bilimsel olarak ortaya konulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bu itibarla, söz konusu değişikliğin çevresel etkilerine yönelik bir rapor, uzman görüşü hazırlanmadan, buna yönelik somut bilgi-belge sunulmadan, "Çevresel Etki Değerlendirmesi

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

Yönetmeliği"nin **Ek-2 listesinin 45. maddesinin (e) bendinde yer alan** "Kırma, eleme, yıkama, kurutma ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesisler" projesine, **Ek-1 listesinin 25. maddesinde yer verilmemesinde** hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

5- Yönetmeliğin Ek-2 listesinin 1. maddesi yönünden;

Mülga 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **Ek-2 listesinin 1. maddesinde; "50-500 ton/gün taş kömürü ve bitümlü maddelerin gazlaştırılması ve sıvılaştırılması projeleri,"** kuralı düzenlenmiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin iptali istenilen maddesinde ise; **500 ton/gün** taş kömürü ve bitümlü maddelerin gazlaştırılması ve sıvılaştırılması projeleri düzenlenmiştir.

Davacı tarafından, mülga Yönetmelikte söz konusu maddede yer alan 50 ton/gün alt sınırın dava konusu Yönetmelikten çıkarılarak, projeler için sadece 500 ton/gün eşik değerin belirlenmesi ile önceden 49,9 ton/gün ve daha aşağı kapasitede bir proje ÇED Yönetmeliği kapsamı dışında iken, dava konusu düzenleme ile 499,9 ton/gün ve daha aşağı kapasitede bir projenin ÇED Yönetmeliği kapsamı dışında kaldığı, bilimsel hiçbir dayanağı olmaksızın eşik değerin 10 kat yükseltildiği iddialarıyla düzenlemenin iptali istenilmektedir.

Davalı idare tarafından, mülga Yönetmelikte yer alan "50 ton/gün" eşik değerinin aslında dava konusu Yönetmelikte de çıkarılmasının amaçlanmadığı, sadece Resmi Gazetede yayımlanmasının öncesinde yapılan dizgide sehven kaldırıldığı, uygulamada söz konusu projeler için eşik değer olarak **50-500 ton/gün** kabul edildiği savunulmuştur.

Davalı idare tarafından, iptali istenilen maddede "50 ton/gün" eşik değerinin sehven kaldırıldığı açıkça ifade edildiğinden, uygulamada bu eşik değerin dikkate alındığı belirtilmiş ise de, hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuki belirlilik ilkesi uyarınca, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Yasal düzenlemelerde bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Dolayısıyla söz konusu kuralın bu haliyle hukukî belirlilik ilkesine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu itibarla, "Çevresel Etki Değerlendirmesi" Yönetmeliğinin **Ek-2 listesinin 1. maddesinde** hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

6- Yönetmeliğin Ek-2 listesinin 45. maddesinin (b) bendi yönünden;

Mülga 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin Ek-2 listesinin 49. maddesinin (b) bendinde; "**Yıllık 5.000 m3 ve/veya 250.000 m2** ve üzeri kapasiteli **mermer ve dekoratif taşların kesme, işleme ve sayalama tesisleri,**" kuralı yer almıştır.

Dava konusu Yönetmeliğin iptali istenilen maddesinde ise; "**10.000 m3/yıl** ve üzeri kapasiteli **blok mermer ve dekoratif taşların kesme, işleme ve sayalama tesisleri,**" projeleri düzenlenmiştir.

Davacı tarafından, mülga Yönetmelikte 5000 m3 ve/veya 250.000 m2 olarak eşik değer bakımından iki farklı kriter öngörüldüğü, ancak dava konusu Yönetmelikte eşik değer olan m2 kriterinin kaldırılıp, sadece m3 kriterinin bırakılmasının ve m3 kriteri bakımından da eşik değerın yükseltilmesinin hiçbir bilimsel dayanağının olmadığı belirtilerek düzenlemenin iptali istenilmiştir.

Davalı idare tarafından, mülga ÇED Yönetmeliklerinde mermer ocaklarının alandan bağımsız olarak ocak üretim kapasitesine göre değerlendirildiği, dolayısıyla 5.000 m3 ocak üretimine ilişkin bir değer olduğu, yapılan düzenleme ile mermer ocağı projelerinin madencilik projelerinden ayrı tutulmayarak ÇED Yönetmeliğinin Ek-1 listesinin 25. maddesinin (a) bendi kapsamında değerlendirildiği, dolayısıyla yeni düzenlemede yer alan projenin **sadece sayalama projeleri olduğu ve buna ilişkin eşik değere yer verildiği**, mermer ocağı projelerinin ÇED Yönetmeliği kapsamı dışına alınmadığı savunulmaktadır.

03/10/2013 tarih ve 28784 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren (mülga) Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin EK-2 listesinin 55. maddesinin (b) bendinde yer alan; "**10 hektar ve 5.000 m3/yıl** ve üzeri kapasiteli **blok ve parça mermer, dekoratif amaçlı taşların çıkartılması**" faaliyetine, **25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı** Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren (mülga) Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin **Ek-2 listesinin 49. maddesinin (b) bendinde yer verilmemesi nedeniyle eksik düzenlemenin** iptali istemiyle Danıştay Ondördüncü Dairesinin E:2015/592 sayılı dosyasında açılan davada, davalı idare tarafından, **mermer ve dekoratif taşların çıkarılması faaliyetinin**, ÇED Yönetmeliğinin EK-1 listesi 27. maddesinin (a) bendinde yer alan "25 hektar ve üzeri çalışma alanında (Kazı ve döküm alanı toplamı olarak) açık işletmeler" ile EK-2 listesinin 49. maddesinin (a) bendinde yer alan "Madenlerin çıkarılması, (Ek-1 listesinde yer almayanlar)" kapsamına alındığı, dolayısıyla artık kapasite sınırı olmaksızın tüm mermer çıkarma faaliyetlerinin Yönetmelik kapsamına alındığı yönünde

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

savunma yapılmış olup, bakılmakta olan davada da idarenin savunmasının benzer yönde olduğu anlaşılmaktadır.

Buradan hareketle, gerek mülga 2014 tarihli ÇED Yönetmeliğinde, gerekse dava konusu Yönetmelikte bu madde kapsamında **zaten "mermer ve dekoratif taşların çıkarılması" projesine yer verilmemiş iken, sanki davacılar tarafından da bu projeye yer verilmemesine yönelik itiraz ediliyormuş gibi**, davalı idare tarafından mermer ocağı projelerinin madencilik projelerinden ayrı tutulmayarak ÇED Yönetmeliğinin Ek-1 listesinin 25. maddesinin (a) bendi kapsamında değerlendirildiği yönünde savunma yapıldığı görülmüştür.

Oysa mülga 2014 tarihli ÇED Yönetmeliğinde "Yıllık 5.000 m3 ve/veya 250.000 m2" olarak belirlenen **esik değer**, dava konusu Yönetmelikte neden "10.000 m3/yıl ve üzeri" belirlenmek suretiyle (**m2 kriterinden vazgeçilmek suretiyle**) **artırıldığına ilişkin bir açıklamanın yapılmadığı, davacıların bu hususa yönelik itirazıyla ilgili olarak** davalı idarece teknik ve nesnel bir gerekçenin ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır.

Bu itibarla, "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin" **Ek-2 listesinin 45. maddesinin (b) bendinde** hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

KARAR SONUCU:

Açıklanan nedenlerle;

1- 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 6352 sayılı Kanun ile değişik 27. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşulların birlikte bulunmaması nedeniyle 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin 4. maddesinin 1. fıkrasının; (ş) bendi, (bb) alt bendinde yer alan "idari yargı kararları (projenin tamamının yapılmasını etkileyecek şekilde yürütmenin durdurulması/iptali kararı varsa)" ibaresi, (çç) alt bendi, 9. maddesinin 5. fıkrasının ilk, ikinci ve son cümleleri yönünden oybirliğiyle YÜRÜTMENİN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE, EK-2 listesinin; 30. ve 51. maddeleri yönünden ise oyçokluğuyla YÜRÜTMENİN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE,

2. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 6352 sayılı Kanun ile değişik 27. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşulların birlikte gerçekleşmesi nedeniyle 29/07/2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin; 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde yer alan "..., il müdürlüğü, kaymakamlık veya muhtarlık binasında bulunan..." ifadesindeki "veya" ibaresinin, 8. maddesinin 4. fıkrasında yer alan "duyurulabilir" ibaresinin, (Kırma, eleme, yıkama ve

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesislere yönelik projeler bakımından) eksik düzenleme nedeniyle **Ek-1 listesinin 25. maddesi yönünden oyçokluğuyla YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA; Ek-2 listesinin; 1. maddesi ile 45. maddesinin (b) bendi yönünden ise oybirliğiyle YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA,**

3. Bu kararın tebliğini izleyen günden itibaren 7 (yedi) gün içerisinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna itiraz yolu açık olmak üzere, 16/02/2023 tarihinde karar verildi.

Başkan Vekili	Üye	Üye	Üye	Üye
Ahmet ARSLAN	Mehmet Ali CERAN	Nedret ENGİN	Erhan ÇAKAN	Mahmut BALLI

(X) KARŞI OY :

1- Dava konusu Yönetmeliğin Ek-2 listesinin 51. maddesi yönünden;

Mülga 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **Ek-2 listesinin 56. maddesinde;** "Kapasitesi **50.000-150.000 eşdeğer kişi** ve/veya **10.000-30.000 m3/gün olan** atık su arıtma tesisleri." kuralına yer verilmiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin **Ek-2 listesinin 51. maddesinde ise;** kapasitesi **30.000 m3/gün ve üzeri olan** atık su arıtma tesisleri düzenlenmiştir.

Davacı tarafından, mülga Yönetmelikte yer alan 10.000 m3/gün alt sınırının dava konusu Yönetmelikte kaldırıldığı ve eşik değer 30.000 m3/gün olarak yükseltilerek bu değer altında kalan projelerin ÇED kapsamı dışına çıkarıldığı belirtilerek, düzenlemenin iptali istenilmiştir.

Davalı idare tarafından, atık su arıtma tesislerinin çevreci yatırımlar olduğu, nitekim kapasitesi ne olursa olsun nihai hedefinin kirlenmiş suların arıtılmasına yönelik olduğu, TÜİK verilerine göre 50.000 m³/gün kapasitesine sahip ilçe sayısının azaldığının ve köy/belde statüsüne dönüştüğünün anlaşıldığı, ayrıca günümüzde müsilaj dikkate alındığında, atık su arıtma tesislerinin ivedilikle devreye alınmasının

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

gerektiği, bu projelerin AB ÇED müktesabatında dahi yer almadığı, nüfus değişimleri, çevresel koşullar dikkate alınarak eşik değerlerin yeniden düzenlendiği savunulmuştur.

Davalı idare tarafından, bu tür projelerin nihai hedefinin kirlenmiş suların arıtılması olması nedeniyle çevreci proje olarak ileri sürülmüş ise de, kapasitesinin büyüklüğüne göre gerek inşa aşamasında, gerekse işletme aşamasında çevre üzerinde muhtemel etkilerin değişeceği dikkate alındığında, somut, nesnel, bilimsel bir veri olmaksızın eşik değerlerin yükseltilmesinin hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu itibarla, dava konusu Yönetmeliğin **Ek-2 listesinin 51. maddesinin** yürütmesinin durdurulmasına karar verilmesi gerektiği oyu ile Daire kararının bu kısmına katılmıyorum.

2-Dava konusu Yönetmeliğin Ek-2 listesi 30. maddesi yönünden;

Mülga 25/11/2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği"nin **Ek-2 listesinin 33. maddesinde;** "(Değişik:RG-26/5/2017-30077) Toplu konut projeleri (**200 konut ve üzeri**)" kuralına yer verilmiştir.

Dava konusu Yönetmeliğin Ek-2 listesinin **30. maddesi ise;** konut projeleri (**300 konut ve üzeri**) şeklinde düzenlenmiştir.

Davacı tarafından, nesnel bir gerekçeye yer verilmeksizin eşik değerlerin yükseltilmesinin hukuka aykırı olduğu belirtilerek, kuralın iptali istenilmiştir.

Davalı idare tarafından, bu projelerin madencilik faaliyeti kadar çevresel etkilerin olmadığından ve alınacak tedbirlerin/bertaraf yönetiminin daha kolay olduğundan bu projelere EK-1 sürecinde yer verilmediği, eşik değerlerin ise ülkemizin aktif fay hatları üzerinde yer alması nedeniyle güvenli, sağlıklı konutların ivedilikle yapılması gerektiğinden yükseltildiği, dolayısıyla düzenlemenin hukuka uygun olduğu savunulmuştur.

İhtiyaçlar nedeniyle eşik değer artırılmış ise de, bu değişikliğin, nesnel ve teknik bir gerekçeye dayanmadığı, bu projenin çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesine yönelik bir rapor, uzman görüşü ya da somut bilgi veya belgenin bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu değişikliğin hukuka aykırı olduğu sonucuna

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

varılmıştır.

Bu itibarla, dava konusu Yönetmeliğın **Ek-2 listesinin 30. maddesinin** yürütmesinin durdurulmasına karar verilmesi gerektiğı oyu ile Daire kararının bu kısmına katılmıyorum.

Başkan Vekili

Ahmet
ARSLAN

(XX) KARŞI OY :

Dava konusu Yönetmeliğın (Kırma, eleme, yıkama ve cevher hazırlama işlemlerinden en az birini yapan tesislere yönelik projeler bakımından) eksik düzenleme nedeniyle **Ek-1 listesinin 25. maddesi** yönünden 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. maddesinin 2. fıkrasında sayılan koşulların gerçekleşmediğı, bu nedenle söz konusu düzenleme yönünden de yürütmenin durdurulması isteminin reddi gerektiğı görüşüyle Daire kararının bu kısmına katılmıyorum.

Üye

Mahmut

BALLI

(XXX) KARŞI OY:

Dava konusu Yönetmeliğın **4. maddesinin 1. fıkrasının; (b) bendinde** yer alan

T.C.
DANIŞTAY
ALTINCI DAİRE

Esas No : 2022/7391

(ikinci) "**veya**" ibaresi, **8.** maddesinin **4.** fıkrasında yer alan "**duyurulabilir**" ibaresi yönünden 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. maddesinin 2. fıkrasında sayılan koşulların gerçekleşmediği, bu nedenle söz konusu düzenlemeler yönünden de yürütmenin durdurulması isteminin reddi gerektiği görüşüyle Daire kararının bu kısmına katılmıyoruz.

Nedret	Üye	Mahmut	Üye
	ENGİN		BALLI

